

BİR HARP PLANI

Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü
Tahsin Şükrü

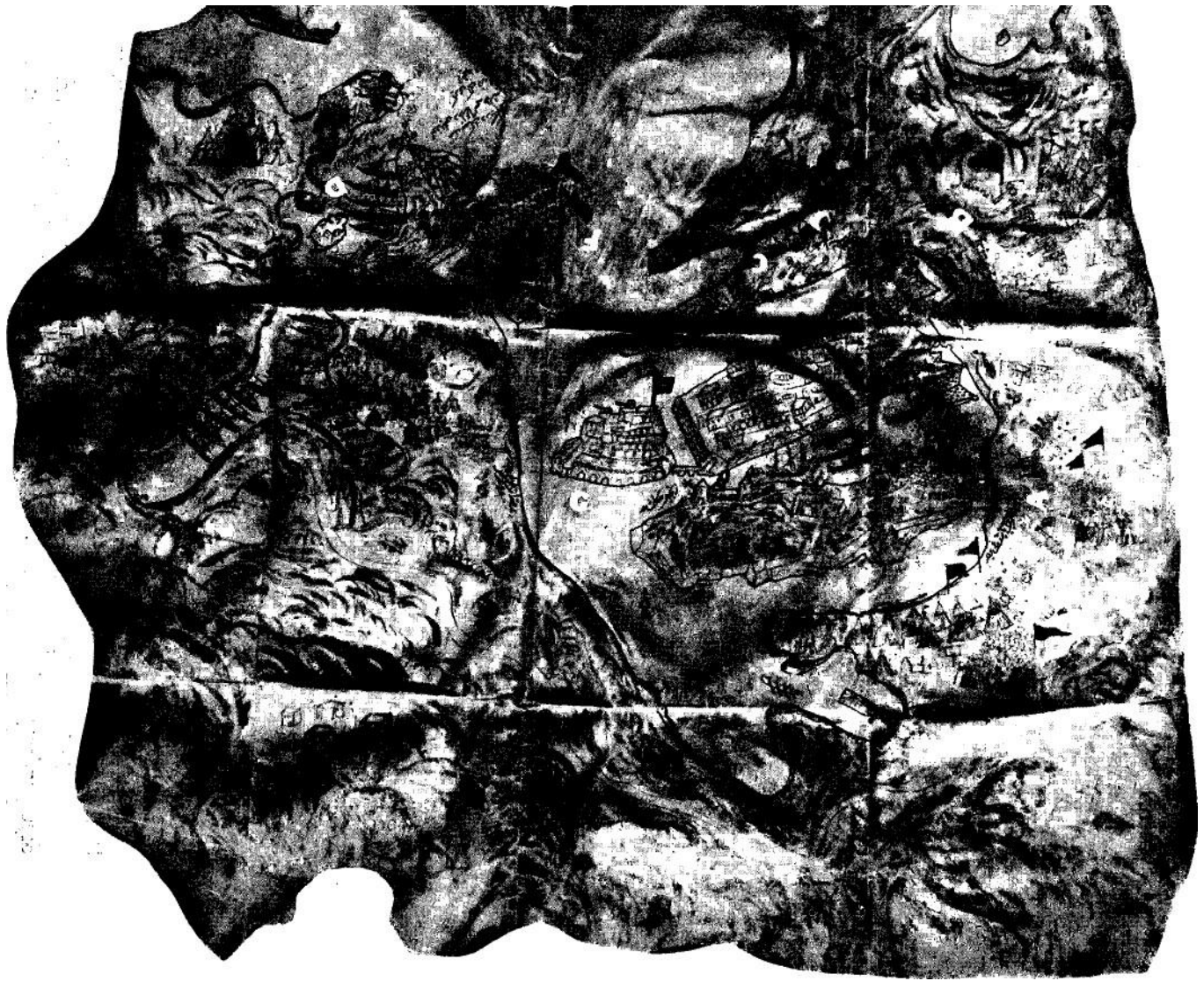
Türkün san'at ve külü tür sahasında, yaptığı ve yarattığı eserler meydana. Fakat bunları yapan koca san'atkarlar eserlerini nasıl vücade getirirlerdi Meçhul ve tetkike muhtaç olan bir nokta da budur. Mesela koca mimar Sinan Süleymaniye camii gibi bir abideyi cihanın gözüne diyor. Daha yüzlerce eserlerini her tarafa serpiştiriyor. Fakat bugüne kadar elimize tek bir krokisi bile geçmiyor. Diğer san'at eserlerimiz hakkında da vaziyet bu merkezdedir.

Bu eserlerin ana hatlarının pek derin tetkik ve çalışmaların mahsulü olduğu pek tabiidir. Bilfarz Süleymaniye camiinin inşaat masl!rifine ait 20 cilt defter okadar muntazamdır ki bugünkü malt müesseselerimizde, bundan mükemmel bir hesap defteri vücade getiremezler. Masraf defterini bu kadar mükemmel tutan eller o abidelerin planlarını, tezyinatını ve sair teferruatını ne büyük itina ile yapmış olacakları pek tabiidir.

Fakat son devirlerin ihmali, bunları mahvetmiştir. Hatta bizim kanaatimiz Topkapı Sarayı civarında bulunan <<Kalfa Köşkü>> namında bulunan mimarbaşya ait bir bina yıkıldığı sırada bu gibi vesaik te yok olmuştur. Belki de hatıra gelmiyecek bir yerden pek mühim eserler çıkacaktır. Herhalde yakın zamanlara kadar maalesef san'ata, tarihe ait vesikalarımıza ehemmiyet verilmemiştir. Fakat Cümhuriyetin feyizli eli tarihi vesikaları muktedir bir heyet marif erile tetkik ve tasnif ettirmeğe başlamıştır ki bu suretle Türk arşivinin nüvesi kurulmuştur.

Topkapı Sarayı Müzesinde de hazine kuyudatına dair bir miktar defter, evrak vardır. Asarın mahiyetini tayin hakkında bunlardan istifade olunmaktadır. İşte bu meyanda elimize geçen 16 ıncı asm ait vaziyeti harıbiyeyi gösterir bir plan mevzuumuzu teşkil etmektedir. (Resim: 1) plan deri üzerine yapılmıştır. 65 santimetre eninde ve 55 santimetre boyundadır. Bazı yerleri gayrimuntazam olup etrafı biraz düzeltilmiş bir kuzu derisi hissini virmektedir.

O vakit başkumandan olan zat vaziyeti padişaha bildirmek için bu planı yaptırdığı tabiidir. Deniz mavi renge boyanmıştır. Bazı yerleri de yıldızlıdır. Üzerinde kale, istihkam, hendek, bina resimleri yapılmış kezalik muhasara eden askerler, çadırlar, gemiler de tersim edilmiştir. Aşağıda izah olunacağı veçhik bazı notlar da yazılmıştır.

Resim 1 - Bir harp planı

Dört asır evvel harp meydanında yapılan bu plan bugünkü emsali planlar ile mukayese edilecek bir mükemmeliyettir. Yalnız neye, ve nereye ait olduğuna dair bir yazı yoktur. Bu da bittabi bir harp raporu mahiyetinde bir arıza ile gönderilmiş olacağından lüzum görülmemiştir. Fakat üzerinde biraz tetkikat icra edilince bilhassa isimlerden bunun 1565 senesinde cereyan eden Malta muharebe ve muhasarasına ait olduğu anlaşıldı.

Malum olduğu veçhile o zaman Malta Sen Jan şövalyelerinin tahtı işgalinde idi. Şövalyeler [1] çıplak bir kayadan ibaret bu adada istihkamlar yapmışlar, şimal sahiline de şehri bina eylemişlerdi.

Fakat şövalyeler eski adetleri olan korsanlıktan vezgeçmemişlerdi. Filhakika Trablusugarp ve Cezayir sularında iş yapmağa cesaret edemiyorlardı. Lakin zengin avlar yakalamak için Mısır-İstanbul yolunu kesmek üzere, Rados civarına, İskenderiye ve Kıbrıs sularına, ve Adriyatik sahillerine saldırmıyorlar, bahri münakalat ve ticareti sektedar ediyorlardı.

1565 senesi, sonbaharında Zanta ve Kafalonya adaları arasında <<Bayramoğlu>> kumandasında bulunan bir Türk kalyonuna rastgeldiler. 20 kıt'a tunç top ve 200 adet arkeboz tüfekli askerle mücehhez bulunan bu gemi altmış bin lira kıymetinde baharat, ipek ve halı gibi Şarkın en kıymetli eşyasile yüklü olup Venediğe gidiyordu. Malta korsanları yedi kıt'a harp gemisi ile hücum ettiler. Beş saat süren kanlı bir muharebeden sonra Türk Kalyonu Maltızların eline esir düştü. Artık bu haber İstanbuldaki hiddet ve heyecanı son dereceye çıkardı. Yüz seksen parça gemiden ibaret bir donanma ile 30,000 kişilik bir ordu hazırlandı. Veziri Rabi Mustafa Paşa Serdar, Cirbe fatihi Piyale Paşa kaptan naspedildi. Turgut Paşanın da Makada orduya iltihakı kararlaştırıldı.

Elmo kalesi yalçın bir kaya üzerine yapılmış ve etrafı da yekpare taş olduğundan siper kazılmasına imkan bulunamıyordu. Müteharrik göğüs siperleri istimaline mecburiyet hasıl oldu. Koca gemici Turgut Paşa gelince; "eğer iptida şehir istihkaman muhasara ve zaptolsa idi Sem Elma kalesi kendi kendine teslim olurdu. Mademki işe buradan başlanmamış devam gerektir." dedi.

Filhakika yekdiğerini takip eden hücumlar neticesinde 8,000 Türk askerinin ve Turgut gibi büyük bir kumandanın şehadetiyle bu kale zaptedildi. Lakin edilen fedakarlıklara ve ufak gemilerin karadan iç limana nakledilmesine ve müteaddit hücumlara rağmen şehrin zaptı kabil olamadı. İspanya donanmasının bir gece adaya mühim yardım kıtası getirmesi üzerine kalenin zaptı; ümidi gaip olarak İstanbulla avdet edildi.

İşte mevzuumuz olan plan hulasatan hikaye eylediğimiz bu harpte Sent Elmonun zaptından sonra yapılmıştır.

Planda: A. işaretli olan kısımda "Bu bende/erinin yapıştığı yerdir." diye yazılmıştır. Demek Serdar Mustafa Paşa kıtaatını buraya tabiye etmiş-

[1] Türklerin deniz muharebesi, Turgut Paşa, Fevzi Bey. muharebatı bahriyei Osmaniye, Süleyman Nutki.

tir. Biraz ileride B. noktasında "*Piyale Paşa kullarının yapıştığı yerdir.*" denilmektedir. Bunun önünde hendek eni on dört zıra ve derinliği yirmi beş zıra diye işaret olunarak istikşafın neticesi bildirilmiştir. C. noktasında "*Bazı Beylerin yapıştığı yerdir.*" diye yazılı. Bu kuvvetler şehri muhasara etmişlerdir. Mukabil cihetinde D. işaretli yer de *alınan liman ağzıdır. İçinde ya-tan gemiler bizimdir,* diye izahat verilmiştir. Kezalik F. noktasında "şim- di alınan *Sterme "Sen Elma"* kalesidir. *Bir miktar toplar buradan döğer* diye yazılmıştır. Ve kale üzerine Türk bayrağı rezkolunmuştur. Toplarımızın şehri bu noktadan da dövebildiği anlaşılıyor. Bunun yanındaki bir yola «*ara- ba ile sandalları Malta limanına geçhdiler*» denilmektedir. Bundan sonra G. noktasında *Sentcivan «Sent Anjelo»* kulesi görülüyor ki, zaptedilmediğinden *haçlı bir bayrak resmini* taşımaktadır. Limanın ağzında *zincir* diye gösterilmiştir. Venedikte yapılan bu zincirin her baklasının on altına mal olduğunu tarihler yazmaktadır. Türk kahramanları bu zinciri kesmek için yü- zerek ellerinde eğ ile gelmişler, tüfek ateşinin altında baklaları yarıya kadar kesmeğe muvaffak olmuşlarsa da müdafiler de yüzerek kılıçlarla hücum ve bu fedakar askerleri ricate mecbur etmişlerdir. İşte kısaca anlattığımız bu plan araziye, arızaları, sevahili, limanı ve istihkamları muhasara kuvvet- lerini bütün tef.arruatile göstermektedir. Yapılışında, maksadı anlatacak her suretle tam bir bilgi ve doğruluk aşıkardır. Bu kıymettar vesika bize dünyanın en iyi askeri olan Türkün harp idaresindeki yüksek ilmi kıymetini de pek açık izah ediyor.
